

www.kd.fi

KD:n kuntavaali- ohjelma 2021

Sisällys

Puheenjohtajan tervehdys	3
Pidetään koko Suomi mukana!	4
Työtä ja toimeliaisuutta kaikissa kunnissa	5
Yrittäjät luovat hyvinvointia	6
Ei palveluita velkarahalla	8
Avoimuutta ja osaamista hankintoihin	10
Lapsimyönteinen kotikunta	11
Laadukasta varhaiskasvatusta	12
Ryhtiliike perusopetukseen	15
Koulutilat yhteiseen käyttöön	18
Kasvatus lähtee arvoista	19
Joka nuorelle ammatti	19
Joka nuori mukana	21
Oppia ikä kaikki	22
Liikunnasta ja kulttuurista hyvinvointia	22
Sotesta viimein valmista	24
On sairasta säästää terveydestä	25
Joka mummo ja ukki mukana	26
Räätälöityjä vammaispalveluja	28
Kotona on hyvä asua	29
Ekologisesti kestävä kunta	31
Varautuminen on viisautta	34
Päätöksentekoa ihmistä lähellä	35

Puheenjohtajan tervehdys

Kuntien tehtävä rakenne on voimakkaassa murroksessa ja huoli lähipalvelujen säilymisestä painaa monien mieltä. Vaikuttaminen kuntakentässä on nyt erityisen tärkeää.

Suurin osa kuntien tehtävistä liittyy lakisääteisten velvollisuuksien hoitamiseen. Sote-mallista riippumatta kuntatasolla linjataan jatkossakin, miten hoidetaan varhaiskasvatus, perusopetus, kulttuuri ja terveyden edistäminen; lisäksi vaikutetaan kuntien elinvoimaan ja ympäristöön.

Meille kristillisdemokraateille on tärkeää huolehtia laadukkaasta ja ihmisarvoisesta hoidosta ja tuesta, joka korostuu etenkin lasten, nuorten, vanhusten ja vammaisten palveluissa. Kunnissa päätetään myös, soiko sen kouluissa vielä Suvivirsi, tai vaihdetaanko joulujuhla kulttuurijuhlaan.

Perheiden ja kodin merkitys kasvoi vuonna 2020 alkaneen pandemiakriisin aikana. Muutenkin elämme murroksen keskellä. Ihmisten arkielämä ja ajankäyttö ovat muutoksessa. Työnteko kotoa käsin on lisääntynyt ja yhä useampi tekee työtä kahdelta paikkakunnalta. Kunnallisten palveluiden pitää kyetä uudistumaan ihmisten elämäntilanteissa tapahtuneiden suurten muutosten myötä. Kuntien palveluiden tulee huomioida ihmisten muuttuvat ja erilaiset elämäntilanteet esimerkiksi lasten hoidossa, opiskelussa tai kuntarajat ylittävissä terveyspalveluissa.

Kristillisdemokraatit rakentavat inhimillisiä, oikeudenmukaisia, perheystävällisiä ja yritteliäitä kuntia. Vaalimme kristillisiä arvoja ja hyviä suomalaisia perinteitä. Korostamme perheen ja lähiyhteisöjen merkitystä. Kestävä lähimmäisyys ja toisen ihmisen kunnioittaminen ovat meille kaiken lähtökohtana.

Sari Essayah
Puolueen puheenjohtaja
Kristillisdemokraatit

Suomen Kristillisdemokraatit (KD) rp:n kuntavaaliohjelma on hyväksytty puoluehallituksen kokouksessa 4.12.2020.

Pidetään koko Suomi mukana!

Kristillisdemokraateille kuntien peruspalvelut ovat sydämen asia. Rakennamme kuntia, joissa on ilo asua, tehdä töitä ja yrittää. Haluamme panostaa laadukkaaseen perusopetukseen, turvalliseen varhaiskasvatukseen ja monipuolisiin harrastusmahdollisuuksiin. Rakennamme kuntia, joissa on hyvä ja turvallista ikääntyä, joissa heikoimmista pidetään huolta ja joissa jokainen nuori löytää paikkansa. Teemme työtä kuntalaisten hyvinvoinnin tukemiseksi, osallisuuden kokemiseksi ja liikkumisen lisäämiseksi.

Suomen kuntien taloudelliset haasteet ovat mittavat. Tarvitaan päättäjiä, jotka kykenevät tekemään taloudellisesti vastuullisia päätöksiä peruspalvelut edellä. Hyvinvointi syntyy vain työnteolla. Tuemme uusien työpaikkojen syntymistä, panostamme yritystoimintaan ja otamme vahvasti koppia työllistämisestä. Yritysystävällisyys on meille kunnan toiminnassa itsestään selvä tavoite. Työllistämässä otamme mallia hyvistä käytännöistä ja panostamme räätälöityihin palveluihin. Panostamme koulutustason nostoon.

Palveluiden tuottamiseen tarvitaan uusia toimivia ratkaisuja ja mahdollisuuksia kokeilla joustavasti. Kristillisdemokraatit tukevat luovia, liikkuvia, digitaalisia ja tarpeen mukaan muuttuvia palveluja. Tahdomme rakentaa kuntien omien vahvuksien pohjalle elinvoimaisia ja kilpailukykyisiä kuntia, joissa tulevaisuuteen katsotaan luottamuksella. Kunnan palvelujen pitää olla tehokkaasti tuotettuja ja kustannuksiltaan kilpailukykyisiä muiden kuntien ja yksityisten palveluntuottajien kanssa. Eläköt erilaiset kunnat!

Valtuustossa vaikutetaan hankintojen kautta jopa siihen, syödäänkö kouluissa ja päiväkodeissa oman maakunnan lähiruokaa vai ulkomaista tuontitavaraa. Me haluamme nostaa kuntien hankintoja ohjaavan strategian keskeiseksi työkaluksi vaikuttaa kuntien elinvoimaan, työpaikkoihin ja oman alueen menestymiseen.

Kristillisdemokraattisen ideologian peruspilari on subsidiariteetti- eli läheisyysperiaate. Se merkitsee sitä, että päätöksenteon on toteuduttava mahdollisimman lähellä ihmistä ja perhettä. Siksi etsimme ja tarjoamme paikalliset olosuhteet huomioivia ratkaisuvaihtoehtoja kaikessa kuntopolitiikassa.

Julkisen sektorin rinnalla paikalliset yritykset ja yhdistykset luovat vireän kunnan, joka ei ole vain palveluautomaatti, vaan asukkaidensa hyvinvoiva yhteisö. Niin lapselle kuin aikuisellekin on tärkeää kuulua läheisten ja turvallisten ihmisten yhteisöön, jossa yhteiselämä rikastuu kansalaistoiminnan kautta. Siksi kunnan yhteistyö

erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden, kuten kansalaisjärjestöjen, kylätoimikuntien ja seurakuntien, kanssa on tärkeää ja vahvistaa yhteisöllisyyttä.

Kuntien lakisääteliset tehtävät liittyvät seuraaviin palveluihin (lähde: VM) <https://vm.fi/kuntien-tehtavat-ja-toiminta>)

- koulutus ja päiväkotit
- kulttuuri-, nuoriso- ja kirjasto
- kaupunkisuunnittelu, maankäyttö, veden- ja energiantuotanto
- jätehuolto
- ympäristöpalvelut
- sosiaali- ja terveystyöt (siirtymässä mahdollisesti hyvinvointialueille)
- palo- ja pelastustoimi (siirtymässä mahdollisesti hyvinvointialueille)

Työtä ja toimeliaisuutta kaikissa kunnissa

Kristillisdemokraattien tavoitteena on luoda suotuisa ympäristö työnteolle, yrittämiselle ja asumiselle. Toimimme pitkäjänteisen ja aktiivisen elinvoimapolitiikan puolesta.

Kuntatalouden tuottavuutta on pystyttävä kehittämään. Kuntapäättäjiä on saatava päätöksentekonsa tueksi riittävästi tietoa verokikkikuntien palvelutuotannon hinnoista ja parhaista toimintatavoista.

Aktiivisella elinkeinopolitiikalla on positiivinen vaikutus kunnan tulovirtoihin. Kuntien pitää saada nykyistä suurempi osuus vero- ja maksutuloista, mikä vähentää riippuvuutta valtionosuuksista ja kannustaa tehokkaampaan elinkeinopolitiikkaan.

Elinvoimaindikaattorit mittaavat elinvoiman kehitykseen vaikuttavia faktoja, kuten muutoksia väestössä, työpaikoissa, verotuloissa, huoltosuhteessa ja koulutustasossa. Kunnan strategian tulee perustua näiden indikaattoreiden parantamiselle. Valtionosuusjärjestelmään on rakennettava kannusteita, joilla elinvoiman myönteisestä kehityksestä saisi lisää valtionosuuksia.

Kehitetään kuntien palveluprosesseja toimiviksi esimerkiksi sähköisen asioinnin kautta. Kuntien sähköisten palvelujen kehittäminen sujuviksi ja helppokäyttöisiksi tukee kunnan tervettä taloutta.

Toimenpiteet:

- Tuottavuusindikaattoreiden kehitystä hyödynnetään talousarvion laadinnassa. Kunnan henkilöstöä palkitaan onnistuneesta tuottavuuden kehityksestä.
- Kuntien oman tuotannon kustannuksia tarkastellaan ja verrataan muiden kuntien ja yksityisesti tuotetun palvelutuotannon kanssa nykyistä paremmin.
- Otetaan elinvoimaindikaattorit käyttöön kunnan kehittämisen pohjaksi.

Yrittäjät luovat hyvinvointia

Yrittäjät luovat työtä ja sitä kautta hyvinvointia. Kristillisdemokraattien työllisyyspolitiikan ydin on pienten ja keskisuurten yritysten toimintamahdollisuuksien parantamisessa, sillä juuri näissä on suurin kasvupotentiaali ja suurimmat mahdollisuudet työllistää. Helppointa on luoda uusia työpaikkoja jo olemassa oleviin yrityksiin. Siksi kunnan panostukset niihin ovat tehokkaimpia. Työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle avaa kunnille uusia mahdollisuuksia panostaa työllistämiseen ja vastata alueen työvoimatarpeisiin esimerkiksi räätälöidyllä koulutuksella.

Edistetään yritysten toimintamahdollisuuksia pitämällä verotuksen taso kohtuullisena ja välttämällä uusia veroluonteisia maksuja yrittäjille. Tuetaan kumppanuutta alueen yritysten ja kolmannen sektorin kanssa.

Elinvoimapalvelut on suunniteltava yhteistyössä kuntien ja TE-toimistojen välillä. Tämä koskee erityisesti työvoima-, koulutus- ja osaamispalveluita sekä kaavoitus- ja lupa-asioita, joissa alueen yritysten tarpeita on kuunneltava tarkasti.

Yritysten palvelut, kuten kaavoitus- ja lupaprosessit, pitää saada yhdeltä luukulta ja nopeasti. Samalta yrityspalvelupisteeltä yritysten olisi saatava myös yritysten tukemiseen tarkoitetut toimenpiteet, esimerkiksi elinvoimapalvelut tai yrityspalvelusetelit.

Yritysten tukitoimien pitää auttaa kehittämään yritysten markkinointiosaamista ja pienentää panostusten riskiä. Tärkeässä osassa on myös yritysten verkostoitumisen edistäminen. Kaikkea ei tarvitse eikä kannata tehdä itse. Esimerkiksi yhteismarkkinointi on monesti tehokkaampaa ja kustannuksiltaan edullisempaa.

Kunnan työllisyystoimiin on lisättävä kevytyrittäjäpalveluita, esimerkiksi yrittäjäosuuskuntia, joiden avulla yrittäjyyden kynnystä voidaan tehokkaasti madaltaa. Tämän lisäksi KD esittää lakiin säädettäväksi yrittäjätiliä, jonka avulla voidaan madaltaa yrittäjyyden hallinnollista taakkaa Viron mallin mukaisesti.

Suomen puhdas luonto ja turvallisuus ovat avainasemassa matkailuelinkeinojen kehittämisessä. Näiden vahvuuksien hyödyntämistä ja esiintuomista on syytä edistää niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin. Luontomatkojen kehittäminen lisää myös maaseudun elinvoimaisuutta.

Toimenpiteet:

- Hyödynnetään täysimääräisesti kunnan työllisyyspalvelujen uusia mahdollisuuksia.
- Tehdään veroratkaisut yritysten toimintamahdoluuksia edistäviksi.
- Tarjotaan yritysten palvelut yhdeltä luukulta.
- Kehitetään yritysten markkinointiosaamista ja verkostoitumista.
- Otetaan yrityspalvelusetelit ja kesätyösetelit laajemmin käyttöön.
- Yritysten kaavoitus ja lupa-asiat hoidetaan nopeasti ja sujuvasti. Infra- ja liikennehankkeissa edistetään vihreää kasvua ja yrittäjyyttä.
- Panostetaan kuntien elinvoima- ja vetovoimaohjelmiin.
- Ammatillista ja lukiokoulutusta suunnitellaan ottaen huomioon alueen elinkeinoelämän tarpeet. Yrittäjyyskasvatuksen tasosta huolehditaan eri koulutusasteilla.
- Työnteon kannattavuuden parantamiseksi tehdään päivähoitomaksut ilmaiseksi sisarusilta. Sisarusten päivähoitomaksujen poisto on kompensoitava valtion talousarviossa.
- Keskenään kilpailevia yrityksiä kohdellaan mahdollisimman tasapuolisesti kaavoituksessa ja maapolitiikassa sekä liikepaikkaratkaisuisissa.
- Vauhditetaan yrityshautomoiden ja -kiihdyttämöiden syntyä sekä turvataan yritysneuvonnan riittävät resurssit.
- Panostetaan luontomatkoiluun ja maaseudun elinkeinojen kehittämiseen.
- Tuetaan harvaan asutun seudun yrityksiä niiden matkailua ja yritystoiminnan kehittämistä edistävissä investointihankkeissa.

Ei palveluita velkarahalla

Kuntatalouden ongelmat ovat lisääntyneet voimakkaasti. Etenkin väestörakenteen vinoutuminen, korjausrakentamisen kasvanut tarve ja kuntien lisääntyneet velvoitteet ovat johtaneet merkittävään velkaantumiseen useissa kunnissa. Palveluiden pyrittäminen velkarahalla on kestävämpiä. Kristillisdemokraatit suhtautuvat vakavasti velkaantumiskehitykseen ja tahtovat edistää vastuullista taloudenpitoa. Velkaantuminen siirtää kustannukset tulevien veronmaksajien hoidettavaksi.

Vastuullinen taloudenpito vaatii pitkäjänteisyyttä. Kuntien tuottavaa omaisuutta, kuten energiayhtiöitä, ei pidä yksityistää alijäämien kattamiseksi. On pidettävä huolta siitä, ettei vesihuoltoa ja muita kuntalaisille välttämättömiä palveluita myydä yksityisille. Luonnolliset monopolit on pidettävät julkisessa omistuksessa, jotta maksut eivät kasva liian suuriksi.

Sellaisia investointeja, jotka parantavat kunnan elinvoimaisuutta ja lisäävät kuntalaisten hyvinvointia peruspalvelujen kautta, voidaan rahoittaa velkarahalla. Investointien kustannus- ja vaikutusarviot on tehtävä huolellisesti ja kriittisesti. Elinkeinoelämän vahvistamiseen liittyvät investointipäätökset pitää tehdä yhteistyössä paikallisten yritysten kanssa ja niiden todellinen tarve on selvitettävä etukäteen.

Mielenterveysyistä johtuvat sairauslomat ovat olleet kasvussa kunnissa, etenkin naisvaltaisilla hoito- ja opetusaloilla. Inhimillisellä henkilöstöpolitiikalla voidaan merkittävästi vaikuttaa työhyvinvointiin ja sairauspoissaolojen määrään. Työntekijät tarvitsevat laadukasta johtamiskulttuuria ja mahdollisuutta vaikuttaa omaan työhönsä ja osallistua työtään koskeviin päätöksiin. Tämä lisää selkeästi työhyvinvointia ja vähentää sairauspoissaoloja. Opettajien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten jaksamisesta tulee huolehtia torjumalla ylisuuret opetusryhmät. Työntekijöille tulee tarjota työhönohjausta ja huolehtia uusien työntekijöiden riittävästä perehdytyksestä.

Kunnan henkilöstöjohtaminen vaikuttaa keskeisesti myös siihen, miten uudistuksissa onnistutaan. Uudistuksissa on otettava käyttöön työkaluja, joilla henkilöstö voi aktiivisesti osallistua muutosten suunnitteluun ja toteuttamiseen. Henkilöstölle on tarjottava uusien tehtävien hoitamiseen tarvittavaa lisä- ja täydennyskoulutusta.

KUNTATALOUDEN HAASTEET:

Kuntien taloustilanne on historiallisen heikko. Vuonna 2019 tilinpäätös oli negatiivinen lähes kolmessa neljästä manner-Suomen kunnasta. Kuntien toimintamenojen kasvun arvioidaan olevan 2,4 prosenttia vuonna 2021 ja nousevan vuosina 2022-2024 keskimäärin yli 3 prosenttia vuodessa.

Koronakriisi on lisännyt kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon menoja sekä heikentänyt talouskasvua ja työllisyyttä ja sitä kautta vero- ja maksutuloja. Koronakriisin laukaisema maailmantalouden häiriötila heijastuu kuntien talouteen myös viiveellä. Kuntaliiton arvion mukaan kriisi heikentää kuntataloutta vuonna 2021 kaikkiaan 1,7 miljardia euroa. Valtaosa tästä selittyy kuntien verotulojen romahtamisella. Vuonna 2021 kuntien menojen arvioidaan kasvavan 200 miljoonaa euroa koronaepidemian takia.

Suomen kilpailukyvyyn arvioidaan laskevan kilpailijamaita suuremman palkkojen nousun vuoksi ja siksi, että työn tuottavuuden ennustetaan maassamme heikkenevän tulevina vuosina.

Toimenpiteet:

- Kunnan taloudenpidon pitää olla vastuullista ja pitkäjänteistä. Velkaa voidaan ottaa vain siinä määrin, kuin se on kunnan veronmaksukyky ja tulevaisuusnäkymät huomioon ottaen kohtuullista.
- Suhtaudutaan kielteisesti kunnan tuottavan omaisuuden, kuten energia- ja vesiyhtiöiden, myyntiin. Vastustamme kuntalaisille välttämättömien luontaisten monopolien, kuten sähkönjakeluverkkojen, myyntiä yksityisille tahoille.
- Investointihankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen, jossa ensisijaiset liittyvät peruspalveluiden tuottamiseen, kuten perusopetukseen tai terveyspalveluihin.
- Otetaan inhimillinen ote kuntien henkilöstöpolitiikkaan. Hyvällä henkilöstöpolitiikalla luodaan hyvinvointia ja saavutetaan taloudellisia säästöjä sairauspoissaolojen vähentyessä.

Avoimuutta ja osaamista hankintoihin

Kuntien hankintojen kokonaisarvo on noin 18 miljardia euroa vuodessa. Suomen hankintalaki ja EU-alueen hankintadirektiivit säätelevät kaikkia julkisia hankintoja. Kuntien oma vastuu osaavasta hankintapolitiikasta on erittäin merkittävä. Kunta, joka tahtoo edistää alueen elinvoimaa, kilpailuttaa viisaasti. Hankinnoissa on otettava huomioon kokonaisedullisuuden lisäksi paikallisuus, turvallisuus, jäljitettävyyden, innovatiivisuus, sosiaaliset kriteerit ja elinkaarikustannukset.

Hankintalaki mahdollistaa lähiruuan suosimisen sekä pienten ja keskisuurten yritysten markkinoille pääsyn muun muassa tekemällä osatarjouksia kilpailutuksiin. Julkisissa hankinnoissa on kiinnitettävä huomiota kestävyyskriteereihin ja paikallisuuteen hankintalainsäädännön puitteissa, esimerkiksi suosimalla terveellistä luomu- ja lähiruokaa.

Toimenpiteet:

- Taataan yrityksille tasavertainen mahdollisuus tuottaa kunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita. Päätetään julkisiin hankintoihin selkeät periaatteet ja kriteerit. Kiinnitetään huomiota kestävyyskriteereiden kehittämiseen.
- Jaetaan hankinnat useampaan osaan. Pienillä yrityksillä ja kevytyrittäjillä on oltava mahdollisuus osallistua hankintoihin.
- Kunnan hankintastrategiassa painotetaan lähellä tuotettua ja kestävästi hankittua.
- Tiedotetaan hankinnoista avoimesti ja ajoissa sekä järjestetään yrityksille suunnattuja hankintatilaisuuksia.
- Hankinnoissa kiinnitetään huomiota laatu- ja ympäristövaatimuksiin. Suomen ulkopuolella voimassa olevat heikommat ulkomaiset laatu- ja ympäristövaatimukset eivät saa johtaa hankintakilpailun voittamiseen.

Lapsimyönteinen kotikunta

Kannustavalla perhepolitiikalla edistetään syntyvyyttä ja myönteistä väestökehitystä sekä tuetaan vanhempia hoiva- ja kasvatusvastuussa. Monissa maissa perhe-etuuk-sien parantaminen on johtanut syntyvyyden kasvuun. Taloudellisten kannusteiden lisäksi tarvitsemme kannustavaa ja lapsimyönteistä ilmapiiriä. Perheet tarvitsevat tukea myös parisuhteeseen ja sitoutumiseen. Korostamme perheiden omien valin-tojen merkitystä. Kaikessa lainsäädännössä, mutta erityisesti lapsiperheiden elämään vaikuttavissa päätöksissä, on tehtävä lapsivaikutusten arviointi. Kristillisdemokraat-teina haluamme kannustaa perheen perustamiseen ja luoda lapsiystävällistä yhteis-kuntaa.

Vuonna 2019 maassamme syntyi 45 597 lasta. Luku on kaikkien aikojen matalin. Syntyvyys on viime vuosina suorastaan romahtanut. Kestävän väestökehityksen hedelmällisyysluku on 2,1. Vuonna 2019 tämä luku oli Suomessa 1,35, ja se laskee edelleen. Ikärakenteemme jatkaa vinoutumistaan, ja huoltosuhteen heikkeneminen uhkaa hyvinvointivaltion rahoituspohjaa. Tämän päivän nuoret aikuiset ovat näillä näkymin tulevaisuuden suuria ikäluokkia, jotka kamppailevat huoltosuhteen heik-kenemisen kanssa, ellei suunta muutu. Väestönkasvu on tällä hetkellä kokonaan maahanmuuton varassa.

Monet perheitä koskevat päätökset tehdään kunnissa. Päätökset on tehtävä jatkos-akin lähellä asukkaita, jotta palvelutarpeen muutoksiin voidaan vastata nopeasti ja ketterästi. Sote-uudistuksessa pidämme kiinni perheitä koskevien palveluiden osalta rajat ylittävästä yhteistyöstä kuntien ja maakuntien välillä sekä alueiden erityistar-peiden huomioimisesta. Tuemme järjestöjen yhteisten lasten, nuorten ja perheiden lanupe-verkostojen toimintaa kunnissa ja maakunnissa.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on kasvanut kaksikymmentä vuotta lähes joka vuosi. Myös kiireellisesti sijoitettujen määrä on jatkuvasti kasvanut. Kuntien panostukset lastensuojelun ennaltaehkäisevien palvelujen toteuttamiseen tai näiden palvelujen kehittämiseen eivät ole olleet riittäviä. Tämä on johtanut paino-pisteen siirtymiseen kalliisiin, korjaaviin toimenpiteisiin.

Neuvolat ja kouluterveydenhuolto ovat avainasemassa matalan kynnyksen palvelujen tarjoamisessa. Niiden kautta tarvittavaa apua voidaan antaa varhaisessa vaiheessa. Tarjoamalla ehkäiseviä palveluita, kuten kotipalveluasit tarvitseville perheille voidaan ehkäistä ongelmien kasaantumista, vanhempien voimavarojen loppumista ja raskaampia korjaavia toimenpiteitä.

Erilaisten perheiden tarpeet on huomioitava palveluissa. Erityistä tukea voivat tarvita esimerkiksi yksinhuoltajat, erityislasten, monikkolasten perheet tai monilapsiset perheet. Lasten ja nuorten syrjäytymiskehitykseen on kyettävä puuttumaan varhaisessa vaiheessa. Turvaamalla pienituloistenperheiden lasten harrastusmahdollisuudet vähennetään syrjäytymistä. Näemme myös isovanhempien ja muun lähisuvun roolin tukemisen tärkeänä lapsiperheiden arjessa.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan matalan kynnyksen moniammatillisia palveluja lapsiperheille äitiys- ja lastenneuvolan yhteyteen. Lisätään lapsiperheiden kotipalvelua tukemaan vanhemmuutta sekä kriisitilanteissa selviytymistä ja pidetään huolta, etteivät kustannukset muodostu esteeksi hakea kotipalvelua.
- Siirretään painopistettä korjaavasta lastensuojelusta ehkäisevään työhön ja ehkäisevään lastensuojeluun. Lisätään lapsiperheiden kotipalvelua tukemaan vanhemmuutta sekä kriisitilanteissa selviytymistä ja pidetään huolta, etteivät kustannukset muodostu esteeksi hakea kotipalvelua.
- Turvataan riittävät neuvolapsykologin ja neuvolan perhetyöntekijän palvelut, aikuisten päihde- ja mielenterveyspalvelut, päivähoidon erityistyöntekijöiden palvelut sekä oppilashuollon palvelut ehkäisemään lastensuojelun korjaavien toimenpiteiden tarvetta.
- Luodaan lapsiystävällistä ympäristöä, jossa lapsille voidaan varmistaa turvallinen liikkuminen ja leikkiminen.
- Edistetään lapsivaikutusten arviointia kaikessa lapsiin ja perheisiin liittyvässä päätöksenteossa.
- Edistetään edullista tai maksutonta seura-, kerho- ja harrastustoimintaa ja tuetaan vähävaraisia perheitä harrastusmaksujen maksamisessa. Jokaisella lapsella ja perheellä on oltava mahdollisuus harrastaa.

Laadukasta varhaiskasvatusta

Perhepoliittiset ratkaisut on tehtävä ensisijaisesti lapsen edun näkökulmasta. Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -velvollisuus, jota yhteiskunnan on toimillaan tuettava. Päiväkoti ei korvaa vanhemmuutta ja turvallista kotia, eikä huoltajien roolia varhaiskasvatuksessa voi unohtaa. Perheiden auttamiseen pitää panostaa enemmän.

Alle kouluikäisten hoidossa on tarjottava aidosti erilaisia vaihtoehtoja, sillä lapset ja perheet ovat erilaisia. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa, kotona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana, kuten kerho- ja leikki-toimintana. Kotihoitoa ja päiväkotia ei pidä laittaa vastakkain, vaan järjestelmää on kehitettävä entistä joustavampaan ja perheen tarpeista käsin toteutettuun suuntaan. Tavoitteellinen ja laadukas varhaiskasvatus on lapsen etu. Varhaiskasvatuspolku ei kuitenkaan automaattisesti tuo kotihoitoon nähden korkeampaa taitojen lähtötasoa koulun aloittavalle ekaluokkalaiselle.

Varhaiskasvatuksesta päiväkodissa on yleensä eniten hyötyä niille, joilla on kasvuym-päristössään riskitekijöitä. Näitä ovat esimerkiksi tehostetun tai erityisen tuen tarve, oppimisvaikeus tai äidinkielenä muu kuin kotimaiset kielet, sekä vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat.

Vuorotyötä, osa-aikatyötä ja lyhytaikaista työtä tekeville on voitava tarjota nykyistä joustavampia mahdollisuuksia lastenhoitoon. Työn ja perhe-elämän yhdistäminen on tehtävä entistä joustavammaksi. Panostaminen varhaiskasvatukseen on tehokas keino köyhyyden ja syrjäytymisen torjumisessa ja lasten täyden potentiaalin löytymisessä.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa pitää korostua sosiaalisten taitojen opettelu sekä lapsen mielen hyvinvointiin, toiveikkuuden ja sinnikkyuden harjaannuttamiseen sekä positiiviseen pedagogiikkaan liittyvät asiat. Lasten keskinäistä vuorovaikutusta tukeva pedagogiikka ehkäisee syrjäytymistä. Väkivaltaista käyttäytymistä ja kiusaamista vähentävä kasvatus sekä tunnetaitojen harjoittelu on sisällytettävä osaksi varhaiskasvatusta ja esiopetusta.

Haluamme parantaa varhaiskasvatuksen laatua pienentämällä ryhmäkokoja. Varhaiskasvatuksen ammattilaisia on oltava tarpeeksi lasten turvallisen hoidon ja läheisyyden turvaamiseksi. Henkilökunnan ja ryhmien jatkuva vaihtuvuus tekee päiväkotiajasta lapselle stressaavaa. Monilla kunnilla on vaikeuksia saada riittävästi työntekijöitä varhaiskasvatukseen, ja tiukassa taloustilanteessa henkilöstömitoitukset usein alitetaan. Mitoitusten toteutumista kunnissa on valvottava aktiivisesti. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun heikkeneminen kaventaa vanhempien mahdollisuuksia työssäkäyntiin.

Varhaiskasvatuksen laatuun liittyy olennaisesti myös työntekijöiden pysyvyys. Alan huono palkkaus on omiaan lisäämään vaihtuvuutta työntekijöiden joukossa. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten palkkatasoa tulee parantaa kilpailukykyiselle, työtä ja sen vaatimaa koulutusta arvostavalle tasolle.

Seurakuntien ja päiväkotien yhteistyö tukee varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteita. Tutustuminen suomalaisiin perinteisiin ja maamme kristilliseen kulttuuriin on tärkeä osa varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Opetushallituksen ohjeen mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat päättää uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä varhaiskasvatuksessa.

Lastenpsykiatrit ovat yksimielisiä siitä, että kotihoito tai hoito pienessä ryhmässä on pienten lasten kehitykselle paras vaihtoehto. Kotihoidon ja perhepäivähoidon tulee olla todellisia vaihtoehtoja pienimmille lapsille esimerkiksi kuntalisän turvin.

Kiusaamisen ehkäisemiseen tarvitaan uusia menetelmiä ja käytänteitä jo varhaiskasvatuksessa. Perheiden varhainen tuki on huomattavasti tehokkaampaa kuin reagoiminen vakaviin ongelmiin.

Perhepäivähoito on nykyisin Suomessa taloudellisesti heikosti kannattavaa, eikä uusia perhepäivähoitajia ole enää helppo saada. Perhepäivähoitojärjestelmä ansaitsee kunnianpalautuksen, sillä alle 3-vuotiaille pieni perhepäivähoitoryhmä on lapsen kehityksen kannalta yleensä parempi vaihtoehto kuin iso päiväkotiryhmä. Myös tartuntataudit leviävät helposti suurissa päiväkotiryhmissä.

Esiopetus on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Esiopetuksen on oltava laadukasta ja kaikkien esikouluikäisten saavutettavissa. Esiopetuksen tärkeänä tavoitteena on antaa lapsille yhdenvertaiset kouluvalmiudet kielellisten ja taidollisten lähtökohtien erilaisuudesta riippumatta. Kristillisdemokraatit kannattavat kahden vuoden maksutonta esiopetusta lasten vapaaehtoisena oikeutena yhtäläisten kouluvalmiuksien saavuttamiseksi.

Kristillisdemokraatit esittävät lapsen hoitoon vanhempien valinnanvapautta lisäävää taaperobonus -mallia. Mallissa maksetaan lapsikohtaista kuukausittaista hoitorahaa ansiosidonnaisten äitiys- ja vanhempainpäiväraha-kausien päätyttyä. Perhe voi käyttää tuen joko varhaiskasvatustalveluiden ostoon tai kotihoitoon. Malli olisi yhteiskunnan kannalta kustannusneutraali. Lue lisää kd.fi -sivuilta.

Toimenpiteet:

- Tuetaan vanhempien oikeutta valita lapsilleen ja perheelleen sopivin hoitoratkaisu.
- Lisätään varhaiskasvatuksen, kotihoidon ja kerhotoiminnan joustavuutta.
- Päiväkotien ryhmäkoot pidetään riittävän pieninä, tempuilleen ryhmäkokojen kanssa on puututtava.

- Tuetaan perhepäivähoitoa joustavana pienten lasten hoitomuotona.
- Otetaan käyttöön varhaiskasvatuksen valtakunnalliset laatuksiteerit.
- Turvataan päivähoitopaikkojen riittävä määrä muun muassa puolustamalla kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisiä.
- Vahvistetaan yksityisten palveluntuottajien mahdollisuuksia tuottaa päivähoitopalveluja.
- Tuetaan varhaiskasvatuksen mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä järjestöjen ja seurakuntien lapsityön kanssa.

Ryhtiliike perusopetukseen

Suomen menestys perustuu sivistykseen ja osaamiseen myös tulevaisuudessa. Laadukas perusopetus ja hyvät opiskelumahdollisuudet toiselta asteelta korkeakouluhin ja aina jatko-opintoihin saakka turvaavat parhaiten Suomen elinvoiman. Koko koulutusjärjestelmämme on tuettava jatkuvaa oppimista ja mahdollistettava elinikäinen oppiminen kaikille.

Perusopetus on maamme menestymisen kivijalka. PISA-mittauksissa Suomi on pudonnut kärjestä kaikilla mitatuilla alueilla: lukemisessa, matematiikassa ja luonnontieteissä. Oppilaiden väliset osaamiserot ovat kasvaneet, ja heikosti osaavien osuus on lisääntynyt. Joka kahdeksas nuori ei yllä riittäväälle lukutaidon tasolle. Opettajien jaksaminen on heikentynyt ja opettajankoulutukseen hakevien määrä on laskenut rajusti. Oppilaan perhetausta, sukupuoli ja asuinalue vaikuttavat liikaa oppimistuloksiin.

Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen järjestäminen ja siihen panostaminen ovat kuntien tärkeimpiä tehtäviä. Ne eivät saa unohtua talouspaineissa. Kuntien perusopetukseen käyttämät resurssit vaihtelevat huomattavasti. Kuntien on tehtävä reipas ryhtiliike perusopetuksen laadun parantamiseksi.

Perusopetuksen opettajakohtaista oppilasmäärää on pienennettävä. Pieni opetusryhmä varmistaa parhaiten oppimisen, työrauhan ja opettajien jaksamisen. Riittävän pieni opettajakohtainen oppilasmäärä on turvattava niin kuntien kuin valtiovallankin päätöksin.

Haluamme riittävät tukiresurssit perusopetuksen inklusiomallin toteuttamiseen. Inklusioperiaate vaatii onnistuakseen merkittävästi nykyistä enemmän resursseja,

jotta oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin kyetään vastaamaan. Myös pienryhmäopetusta on oltava tarjolla riittävästi. Pienryhmiin tarvitaan erityisluokanopettajan lisäksi koulunkäynninohjaaja ja riittävä tuntikehyks. Joustavan perusopetuksen mallia on laajennettava ja tarjottava mahdollisuuksia kymppiluokan käymiseen.

Henkisesti turvallisessa oppimisympäristössä jokainen tulee päivittäin nähdä, kuulla ja kohdata. Kun koululainen voi hyvin, hän jaksaa keskittyä opiskeluun. Koulun on toteutettava opetuksessa sosiaalisten taitojen, itsetuntemuksen, tunnetaitojen ja toisten huomioon ottamisen käytäntöjä, joihin koulu on sitoutunut. Koulujen henkilökunnassa pitää olla vähintään suositusten mukainen määrä koulukuraattoreita ja koulupsykologeja.

Yhteisöllisellä toimintakulttuurilla voidaan vaikuttaa koulun ilmapiiriin ja ehkäistä kiusaamista. Koulukiusaaminen ja kouluväkivalta ovat vakava asia, ja niihin pitää puuttua päättäväisesti. Pahimmillaan kiusaaminen on julmaa fyysistä tai henkistä pahoinpitelyä. Kiusaamisen kitkemiseen tarvitaan niin lainsäädännöllisiä, käytännöllisiä kuin asenteellisiakin muutoksia. Opettajilla pitää olla riittävät mahdollisuudet puuttua kiusaamiseen ja rangaista siitä.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö ja kasvatuskumppanuus ovat tärkeitä koko koulupolun ajan. Kodin ja koulun yhteistyö on nähtävä jatkuvana prosessina, jolla on eri vaiheissa erilaisia tehtäviä ja muotoja. Lähtökohtana yhteistyölle on oppilaan hyvä, turvallinen arki sekä oppimistavoitteiden ja opiskelumotivaation tukeminen. Huoltajien kanssa pitää olla avoimessa ja aktiivisessa vuorovaikutuksessa yhteistyön kehittämisessä.

Eri maista, lähtötilanteista ja erilaisin perustein Suomeen muuttaneiden oppilaiden erityistarpeet huomioon ottaen koulutusjärjestelmä on tehokas tapa integroida nuoret maahanmuuttajat yhteiskuntaan. Perusopetuksessa jokaisen heistä on tärkeä saada kielellinen valmius toisen asteen opintoihin. Varhaiskasvatuksen osallisuuden lisääminen ja riittävän pienet ryhmäkoot tukevat vieraskielisten oppilaiden integroitumista. Koulutuksen avulla myös aikuisilla maahanmuuttajilla ja kansainvälisillä osaajilla on paremmat edellytykset löytää paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä.

Yksityiset koulut ja päiväkodit täydentävät tärkeällä tavalla julkista esi- ja perusopetusta. Kristillisdemokraatit haluaa tukea perheiden mahdollisuuksia valita lapsilleen sopivin koulu, ja siksi parannamme yksityiskoulujen toimintaedellytyksiä.

Kotiopetus on Suomessa laillinen vaihtoehto suorittaa oppivelvollisuus. Joillekin se on esimerkiksi vakavien sisäilmaoireiden vuoksi ainoa mahdollisuus. Etäopetuksen

avulla voidaan tukea kotiopetuksessa olevia oppilaita ja tehdä raja koti- ja kouluopetuksessa olevien välillä joustavammaksi.

Koulujen aamupäivä- ja iltapäiväkerhotoiminta on tärkeää monille lapsille. Kerhotoinnin maksut on pidettävä kohtuullisina, jotta kaikki voivat niitä hyödyntää.

Kouluruokailuun on panostettava. Oppilaille on tarjottava jokaisena työpäivänä täysipainoinen ravitseva maksuton ateria, jossa on suosittava lähellä tuotettuja raaka-aineita.

Toimenpiteet:

- Pienennetään opetusryhmiä säätämällä laki opettajamitoituksesta ja toimitaan pienten opettaja-oppilas -suhdelukujen puolesta kunnissa.
- Lisätään resursseja oppilashuoltoon, erityisopetukseen, moniammatilliseen tukeen ja varhaiseen puuttumiseen. Huolehditaan suositusten mukaisista koulukuraattori ja -psykologipalveluista.
- Säilytetään koulupsykologit ja -kuraattorit soteuudistuksen jälkeenkin koulujen työntekijätiimissä.
- Inklusiomallin toteutukseen lisätään riittävästi tukiresursseja. Oppilaalla pitää olla oikeus erityisluokkaan silloin kun se on hänen etunsa mukaista.
- Kehitetään koulun toimintakulttuuria yhteisölliseksi ja lisätään opettajien välistä yhteistyötä.
- Kehitetään koulun ja kodin välistä kasvatuskumppanuutta yhdessä oppilaiden vanhempien kanssa.
- Puututaan päättäväisesti kiusaamiseen ja kouluväkivaltaan.
- Tuetaan yksityiskoulujen ja kotiopetuksen toimintamahdollisuuksia.
- Tarjotaan opettajille työnohjausta ja uusien tehtävien hoitamiseen tarvittavaa lisä- ja täydennyskoulutusta.
- Huolehditaan koulumatkojen turvallisuudesta.

Koulutilat yhteiseen käyttöön

Koulurakentamisen yhteydessä on hyvä pohtia tilojen yhteiskäyttöä paikallisten yhteisöjen ja eri harrastustoimintojen järjestäjien kanssa. Haluamme rakentaa kouluista monitoimijataloja, jotka ovat eri-ikäisten kuntalaisten käytössä myös kouluajan ulkopuolella. Tuemme koulutilojen avaamista lasten ja nuorten harrastustoimintaan aamu- ja iltapäivisin. Kun harrastukset toteutuvat iltapäivällä heti koulupäivän jälkeen, jää perheille enemmän yhteistä aikaa, koululaisten yksinolo ja harrastuksiin kuljettaminen vähenee.

Kristillisdemokraatit tukee lähikouluverkon säilyttämistä. Etäopetusta ja digitaalista opetusta laajentamalla voidaan vähentää pienempien koulujen lakkautuspainetta. Tavoitteemme on, että digitaalinen koulutustarjonta sekä digitaaliset oppimisolustat ja -ratkaisut mahdollistavat ajasta ja paikasta riippumattoman opiskelun ja monimuotoisen yhteistyön koulujen kesken. Kouluverkkoa pitää tarkastella yli kuntarajojen.

Jokaisella lapsiryhmällä on koulussa tärkeää olla oma pysyvä, niin fyysisesti kuin henkisestikin turvallinen tila, jossa oppilaalla on oma paikkansa. Avoimet oppimisympäristöt ja jatkuva opetustilan vaihtaminen eivät ole ongelmattomia. Toisaalta työskentelytilojen on hyvä olla joustavasti muunneltavissa erilaisiin käyttötarkoituksiin ja toimintoihin. Myös moniammatillisten toimijoiden tiloja olisi hyvä löytyä koulun yhteydestä, jotta oppimista tukeva ja kuntouttava toiminta voidaan tuoda lähelle oppilaan arkea.

Sisäilmaongelmat pitää ottaa vakavasti ja huonokuntoiset tilat korjata tai korvata puhtailla tiloilla.

Toimenpiteet:

- Luodaan kouluista monitoimijataloja, joiden käyttöaste on korkea myös iltaisin ja viikonloppuisin. Koulujen tilat avataan koululaisten harrastustoiminnalle aamu- ja iltapäivisin.
- Laajentamalla etäopetuksen ja digitaalisen opetuksen mahdollisuuksia voidaan vähentää pienempien koulujen lakkautuspainetta. Kouluverkkoa pitää tarkastella yli kuntarajojen.
- Sisäilmaongelmista kärsivät koulut laitetaan kuntoon. Oppilailla ja henkilökunnalla on oikeus terveisiin tiloihin.

Kasvatus lähtee arvoista

Mikään kasvatus tai opetus ei ole vapaata maailmankuvasta ja arvoista. Perheen vakaumuksen ja arvopohjan kunnioittaminen niin opetuksen sisällöissä kuin käytännön järjestelyissä on tärkeää. Uskonnonvapauden toteutuminen kaikilla koulutusasteilla on turvattava.

Kouluissa on tärkeä vaalia suomalaista kristillistä kulttuuria ja perinteitä. Ne antavat aineksia oman identiteetin rakentamiseen sekä luovat pohjan muiden kulttuurien ymmärtämiselle ja arvostamiselle. Esimerkiksi joulukuvaelma tai suvivirsi ovat tärkeä osa suomalaista koulujen kulttuuriperintöä. Tutustuminen suomalaisiin perinteisiin ja kulttuuriin on tärkeää myös maahanmuuttajataustaisille ja muille eri kulttuuritaustasta tuleville lapsille.

Ihmisten välinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja jokaisen ihmisen kunnioittaminen ovat keskeisiä demokraattisen hyvinvointiyhteiskunnan arvoja, joiden sisäistäminen on tärkeä osa kasvatusyötä. Suomessa on yhä enemmän erilaisia kansallisia vähemmistöjä, kaksi virallista kieltä ja monia murteita. Saamen kieli on omalla alueellaan virallinen kieli. Kulttuurien monimuotoisuus on otettava huomioon kasvatus- ja opetustyössä, opetussuunnitelmatyössä, oppimateriaalien kehittämisessä ja opettajien koulutuksessa.

Maahanmuuttajien kotoutumiselle on keskeistä ymmärtää maamme lakeja, kulttuuria ja arvoja, jotta he voivat ymmärtää velvollisuutensa ja oikeutensa ja tulla yhteiskuntamme aktiivisiksi jäseniksi.

Joka nuorelle ammatti

Toisen asteen koulutuksen tilanne vaihtelee merkittävästi kunnittain. Monet suuret kaupungit kamppailevat riittämättömien opiskelupaikkojen kanssa. Toisaalla pieniä lukioita ja toisen asteen oppilaitoksia lakkautetaan ja kursseja jää pitämättä, kun opiskelijamäärät jäävät liian mataliksi.

Vaikuttavin keino vähentää syrjäytymistä on toisen asteen koulutuksen saatavuuden parantaminen. Ammattiosaaminen estää parhaiten nuorten syrjäytymistä, siksi opiskelupaikkojen riittävydestä ja maantieteellisestä kattavuudesta on tärkeää pitää huolta. Oppivelvollisuuden piiriin tulevassa toisen asteen koulutuksessa on huolehdittava oppilaiden riittävästä tukitoimista, jotta jokaisella on mahdollisuus pysyä

opetuksessa mukana. Vaarana on, että oppivelvollisuuden pidentämisellä luodaan lisää epäonnistumisen kokemuksia, ellei tukea ole riittävästi. Lisäpanostukset täytyy suunnata perheiden arjen hallinnan tukeen, mielenterveys- ja päihdepalveluihin sekä opintojen ohjaukseen.

Jokaiselle nuorelle on oltava polku työelämään perusopetuksen päättymisen jälkeen: oikeus jatko-opiskelupaikkaan lukiossa, ammattikoulussa tai oppisopimuskoulutuksessa, jatko yliopistossa tai mahdollisuus päästä suoraan työelämään. Nuorisotakuulla mahdollistetaan riittävä tuen saaminen silloinkin, kun nuorella ei ole esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelmien vuoksi riittäviä opiskeluvaihtoehtoja. Matalan kynnyksen palveluita, kuten Ohjaamo-toimintaa, on oltava tarjolla riittävästi sitä tarvitseville.

Kristillisdemokraatit kannattaa yksilöllisten opintopolkujen rakentamista. Jokaisella pitäisi olla mahdollisuus edetä opinnoissaan omaa tahtia ja omien voimavarojensa mukaan. Ammatillisen koulutuksen rahoitus pohjaa on lisättävä ja oppisopimuskoulutuksen mahdollisuuksia tuettava ja pidettävä esillä.

Toisen asteen pitää valmistaa nuoria myös korkea-asteelle joko ammatillisen koulutuksen tai lukiokoulutuksen kautta. Yhä useamman suomalaisen on voitava suorittaa korkeakoulututkinto maamme kilpailukyvyyn turvaamiseksi.

Toimenpiteet:

- Huolehditaan toisella asteella riittävistä tukiresursseista, jotta jokaisella on mahdollisuus pysyä mukana ja valmistua.
- Huolehditaan siitä, etteivät oppimateriaalimaksut nouse yhdellekään nuorelle koulutuksen esteeksi.
- Monipuolinen ja alueellisesti kattava lukioverkko on turvattava. Mahdollisuus laadukkaaseen lukiokoulutukseen on taattava myös harvaan asutuilla seuduilla.
- Panostamme ammatillisten alojen opettajien rekrytointiin ja turvaamme monipuolisen ja alueellisesti kattavan järjestäjäverkon (kunnat, kuntayhtymät, yritykset ja säätiöt).

Joka nuori mukana

Nuorisotyö on kunnan lakisääteinen tehtävä, jonka avulla on tarkoitus tukea nuorten kasvua, itsenäisyyttä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Moni kunta on säästänyt sulkeamalla nuorisotiloja ja vähentämällä nuorisotyötä. Nuoret kuitenkin tarvitsevat turvallisia kokoontumispaikkoja sekä heitä arvostavia ja rohkaisevia aikuisia, joilla on heille aikaa. Nuorisotyöllä voidaan vaikuttaa nuorten asenteisiin vaikkapa päihteitä kohtaan ja tukea nuorten mielenterveyttä.

Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajat ovat hyviä keinoja auttaa eri syistä hankalassa elämäntilanteessa olevia nuoria. Ne ovat myös syrjäytymisen ja ongelmien ennaltaehkäisyä, joka säästää korjaavista kustannuksista. Nuori voi tarvita apua ja tukea esimerkiksi opiskelu- tai työpaikan löytämisessä, opiskeluvaihtoehtojen kehittämisessä tai elämänhallinnan parantamisessa.

Toimenpiteet:

- Järjestetään nuorille kokoontumistiloja ja tarjotaan nuorisotyöntekijöiden palveluita.
- Turvataan nuorisotyön, nuorten työpajojen ja etsivän nuorisotyön riittävät resurssit.
- Nuorten äänen on päästävä kuuluviin kunnan päätöksenteossa. Nuorisovaltuustoille turvataan riittävät toimintaresurssit.

Oppia ikä kaikki

Vapaa sivistystyö on osa kunnan koulutus- ja hyvinvointipalveluiden kokonaisuutta. Vapaan sivistystyön oppilaitokset edistävät elinikäistä oppimista, aktiivista ja demokraattista kansalaisuutta sekä tekevät monipuolista työtä erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien, parissa. Näille opinnoille on lisääntyvästi kysyntää tulevina vuosina. Omaehtoinen opiskelu lisää tietotaitoa, työllistymisen edellytyksiä, terveyttä, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja viihtymistä omassa kotikunnassaan.

Toimenpiteet:

- Turvataan vapaan sivistystyön koulutus- ja kulttuuripalvelut.
- Korostetaan kansanopistojen roolia maahanmuuttajien kotouttamisessa, kuten aikuisten kieli- ja kulttuurikoulutuksessa.
- Tuetaan kansan- ja työväenopistojen monipuolista ja laadukasta koulutustarjontaa, joka muodostaa monissa pienissä kunnissa harrastustarjonnan rungon. Pidetään asiakasmaksut kohtuullisina.

Liikunnasta ja kulttuurista hyvinvointia

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkossakin kuntien lakisääteinen tehtävä. Liikuntamahdollisuuksiin panostaminen on kunnalle kannattavaa, sillä se vahvistaa kuntalaisten terveyttä, parantaa elämänlaatua, ja sitä kautta tuo säästöä sekä muita välillisiä hyötyjä. Liikuntapaikoissa ja palveluissa on huomioitava erilaiset liikkujat vauvasta vaariin ja kuntoutujasta kilpaurheilijaan. Liikunta myös yhdistää ihmisiä. Kuntien on huomioitava seurojen lisäksi myös erilaisten harrastusryhmien tarpeet ja luotava liikunnan mahdollisuuksia kaikille.

Kulttuuri tuo elämää, hyvinvointia ja houkuttelevuutta. Kulttuuripalvelut ovat toimivien peruspalveluiden ohella merkittävä osa paikkakunnan vetovoimaa. Puolustamme maksuttomia ja laadukkaita kirjastopalveluita.

Edistämme kulttuurikasvatusta varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa sekä tuemme kuntalaisten mahdollisuuksia kulttuuriharrastuksiin. Harrastajateatterit, nuorisoseurat, kotiseutuyhdistykset, työväenyhdistykset, kristilliset yhdistykset,

soittokunnat, orkesterit, kuorot sekä monet muut toimijat ovat jo kymmeniä vuosia tarjonneet laadukkaita ja osallistavia kulttuuripalveluita. Kuntien on jatkossakin tuettava järjestöjen toimintaa avustusten, tilojen sekä yhteistoimintasopimusten kautta. Näemme myös korkeatasoisten kulttuurilaitosten ylläpitämisen keskeisenä osana suomalaisen kulttuurin vaalimista ja vahvistamista.

Panostamme laadukkaisiin kirjastopalveluihin ja erityisesti kirjastojen e-kirjapalveluihin, joita haluamme olevan tarjolla laajasti ja yhteistyössä eri kuntien kesken. E-kirjapalveluiden pitää olla helppokäyttöisiä ja saavutettavia kaikille asiakasryhmille.

Kunnat ovat kulttuurin ja oppimisen avaintoimijoita. Tärkein taide-, kulttuuri- ja sivistyskasvatusta tarjoava laitos on edelleen suomalainen peruskoulu. Tavoitteenamme on kaikkien Suomen kuntien sitouttaminen perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelmaan.

Toimenpiteet:

- Edistetään liikuntatilojen, urheilu- ja uimahallien, ulkokenttien ja ulkoilureittien rakentamista ja ylläpitoa.
- Pidetään huolta erilaisten liikkujien tarpeista: esimerkiksi ikäihmisten, kuntoutuvien tai erityisryhmien mahdollisuudet säännölliseen liikuntaan turvataan varallisuudesta riippumatta.
- Tuetaan urheiluseurojen ja vapaamuotoisten harrastusryhmien toimintaa, esimerkiksi luomalla selkeitä tilojen varausjärjestelmiä ja lisäämällä käyttöastetta. Harrastamisen mahdollisuuksia on lisättävä koulupäivän yhteyteen.
- Edistetään kunnan henkilöstön työhyvinvointia liikunta- ja kulttuuriseteleillä tai yhteistyössä seurojen kanssa.
- Tuetaan kirjastojen, kansalaisopistojen, taidelaitosten ja museoiden toimintaa.
- Kannatetaan kulttuuripalveluiden järjestämisessä yhteistyösopimuksia naapurikuntien, kolmannen sektorin, kulttuurialan yrittäjien, seurakuntien sekä kristillisten yhteisöjen kanssa.
- Erityisryhmille taataan yhdenvertainen osallistumismahdollisuus kulttuuripalveluihin.
- Tuetaan prosenttiperaatteen käyttämistä taiteen tukemiseen kunnan talouden niin salliessa.

Sotesta viimein valmista

KD:n soteteesit

1. Sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistaminen on välttämätöntä ja kiireistä.
2. Uudistuksen tärkeimpiä tavoitteita on eri väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen sekä palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantaminen.
3. Palveluiden painopistettä on siirrettävä perusterveydenhuoltoon sekä ennaltaehkäiseviin, hyvinvointia lisääviin peruspalveluihin. Näin voidaan hillitä tarvetta kalliisiin erityispalveluihin ja turvata sote-palvelujen riittävyys myös jatkossa.
4. Terveyserojen kaventamisessa keskeistä on perusterveydenhuollon hoitopääsyn varmistaminen. Terveyskeskuslääkärin vastaanotolle pitää kiireettömissä asioissa päästä viimeistään seitsemässä päivässä hoidontarpeen arvioinnista.
5. Sote-palvelut on uudistettava sosiaali- ja terveyspalveluiden näkökulmasta tarkoituksenmukaisten alueiden vastattavaksi. Hyvinvointialueiden on oltava tarpeeksi suuria, jotta niillä on riittävä kantokyky tuottaa alueen asukkaiden palvelut laadukkaasti ja tehokkaasti.
6. Yhteiskunnan on jo perustuslain nojalla turvattava riittävä, alueiden tarpeeseen perustuva rahoitus yhdenvertaisten ja laadukkaiden palvelujen saamiseksi koko maassa.
7. Julkisen sektorin on oltava päävastuussa palveluiden järjestämisestä. Alueilla on oltava laaja vapaus päättää siitä, miten palvelut tuotetaan joko omana tuotantona, alueiden yhteistyössä, ostamalla osa yksityiseltä tuottajalta tai antamalla asiakkaalle palveluseteli palvelun ostamiseen. Asiakasetelijärjestelmää on hallitusti laajennettava palveluiden saatavuuden turvaamiseksi.
8. Riittävän rahoituksen on tultava valtionosuusjärjestelmästä. Emme kannata verotusoikeuden lisäämistä alueille. Verotusoikeus kasvattaisi kokonaisverorasitusta ja lisäisi kansalaisten taloudellista eriarvoisuutta.
9. Uudistuksessa on varattava riittävät resurssit ruotsinkielisten ja saamenkielisten palveluiden saatavuuden turvaamiseksi.

10. Ympäristöterveydenhuolto on keskeinen osa perusterveydenhuoltoa ja kansanterveystyötä, ja sen vastuulla on huolehtia alueillaan turvallisista ruuan tuotantoketjuista pelloilta pöytään saakka. Laadukkaat ympäristöterveydenhuollon palvelut on turvattava koko maassa.

On sairasta säästää terveydestä

Kuntalaisilla pitää olla oikeus päästä hoitoon kohtuullisessa ajassa. Kristillidemokraatit haluaa puolustaa lähipalveluja sekä edistää matalan kynnyksen palvelumuotoja ja liikkuvia terveyspalveluja, jotta palveluiden saatavuus nopeasti ja lähellä voidaan turvata.

Terveyspalveluiden painopistettä on siirrettävä perusterveydenhuoltoon sekä ennaltaehkäiseviin, hyvinvointia lisääviin peruspalveluihin. Näin voidaan hillitä tarvetta kalliisiin erityispalveluihin ja turvata palvelujen riittävyys. Eniten palveluja tarvitseva kymmenesosa väestöstä aiheuttaa valtaosan kustannuksista. Merkittäviä säästöjä voidaan saada kohdentamalla riskiryhmiin ennaltaehkäisevää terveydenhoitoa.

Mielenterveyden ongelmat olivat 2019 ensimmäistä kertaa suurin syy ennenaikaiselle eläköitymiselle. Mielenterveys- ja päihdepalveluihin panostamiseen on erityinen tarve. Tarvitsemme helposti saavutettavia matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluita, esimerkiksi lähiklinikoita, joissa on saatavissa palveluita ilman ajanvarausta.

Julkinen terveydenhuolto ei selviä ilman järkevää ja tasapainoista kumppanuutta yksityisten palveluntuottajien kanssa. Kela-korvausjärjestelmän romuttaminen merkitsisi sitä, että lääkäripalveluiden äärelle pääseminen vaikeutuu. Esimerkiksi gynekologi- ja silmälääkäripalvelut haetaan pääosin yksityissektorilta ja osin myös suun terveydenhuolto. Haluamme lisätä hallitusti asiakasetelien käyttöä palvelujen saatavuuden turvaamiseksi.

Kunnan pitää tehokkaasti valvoa ja ohjata alueellaan tuotettavia yksityisiä sosiaali- ja terveyspalveluja. Puuttumiskeinoina sopimusrikkomuksiin voivat olla esimerkiksi sopimussakot, asukkaiden ohjaaminen toisiin hoitokoteihin tai irtisanomisoikeus.

Teknisten sovellusten hyödyntämisen lisäksi tarvitaan neuvontapuhelimia niille, joilla ei ole mahdollisuuksia käyttää sähköisiä palveluita.

Terveyspalveluissa tarvitaan myös varautumissuunnitelmia tulevaisuuden pandemioiden varalle. Maskien, lääkkeiden ja hoitovälineiden riittävyyteen on varauduttava aiempaa paremmin. Myös hoitajien ja lääkäreiden vaarallisen työn lisästä on päätettävä kunnissa.

Toimenpiteet:

- Huolehditaan terveyspalveluiden saatavuudesta lähipalveluina.
- Lisätään matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluita.
- Tuotetaan terveyspalveluja yhteistyössä yksityisten palveluntuottajien kanssa.
- Laajennetaan asiakassetelien käyttöä palvelujen saatavuuden turvaamiseksi.
- Kela-korvaus järjestelmää kehitetään, ei lakkauteta.
- Terveyspalveluissa tarvitaan parempaa varautumista kriisitilanteisiin.

Joka mummo ja ukki mukana

Jokainen ikäihminen ansaitsee arvokkaan vanhuuden. Turvallinen vanhuus on ihmisoi-keuskysymys, jota puolustamme määrätietoisesti. Vanhustenhoito on saatava sellai-selle tasolle, ettei ikääntymistä tarvitse pelätä.

Vanhusten hoivakodeissa otetaan käyttöön neljän takuun malli: ulkoilutakuu, ruokai-lutakuu, hygieniatakuu ja yhteisötakuu. Ulkoilutakuu merkitsee, että vanhus pääsee ulkoilemaan vähintään kaksi kertaa viikossa. Ruokailutakuu mahdollistaa sen, että voi syödä rauhassa ja saa tarvittaessa apua syömiseen. Jokaiselle on taattava mahdol-lisuus pesuun, eikä hygieniatuotteista saa säästää. Yhteisötakuun avulla torjutaan aktiivisesti yksinäisyyttä.

Koti on usein mieluisin ja paras paikka asua silloin, kun tarvittavat palvelut ja tuki tarjotaan kotiin. Kotihoidossa oleville on varmistettava riittävät palvelut sekä suun-niteltava ne siten, että vanhuksen toimintakyvyn ylläpidosta sekä arjesta selviytymi-sestä pidetään hyvää huolta. Palvelun laatua parannetaan työntekijöiden pysyvyy-dellä. Kotihoidon pitää olla kokonaisvaltaista hoitoa, joka vastaa asiakkaan fyysisiin, psyykkisiin, sosiaalisiin ja hengellisiin tarpeisiin toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja kuntouttamiseksi. Kotihoidon, erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteis-työtä on kehitettävä vanhustenhoidossa ja erityisesti kotiuttamistilanteissa.

Ikääntyvien suurimpia huolenaiheita on yksinäinen vanhuus. Yhteisöllisellä asumi-sella voidaan helpottaa tehokkaasti vanhusten yksinäisyyttä. Tuemme ikäihmisten yhteisöllisen asumisen ja perhehoidon lisäämistä kaikissa kunnissa.

Hoitajien vähäisyys niin laitoshoidossa kuin kotihoidossakin aiheuttaa vanhusten epäinhimillistä kohtelua, mutta myös heikentää työssä jaksamista ja hoitotyön kiin-nostavuutta. On huolehdittava riittävän ja ammattitaitoisen hoitajamitoituksen toteu-tumisesta lakisääteisen hoitajamitoituksen pohjalta. Valtion on turvattava hoitajami-toituksen toteuttamisen rahoitus.

Kannatamme omaishoidon lisäämistä. Omaishoidon tukeen on saatava riittävät resurssit, omaishoitajien jaksamisesta ja hyvinvoinnista on huolehdittava. Omaishoi-tajat tarvitsevat vapaapäiviä ja mahdollisuuden virkistymiseen, kuntoutukseen, koti-palveluun sekä terveystarkastuksiin. Useimmiten omaishoitoa on tarpeen tukea myös kotipalvelulla.

Jokaisen elämä on arvokas. Inhimillistä ja hyvää saattohoitoa on oltava kaikkien sitä tarvitsevien saatavilla asuinpaikasta tai sairaudesta riippumatta. Ohjeista ja suosituk-sista huolimatta osaavan saattohoidon saatavuus on Suomessa edelleen sattuman-varaista. Kotiin annettavaa saattohoitoa on kehitettävä. Laadukkaan saattohoidon saatavuutta voidaan parantaa lisäämällä saattohoitoyksiköitä, kehittämällä kotisai-raalatoimintaa ja saattohoidon hoitoketjuja, panostamalla koulutukseen sekä lisää-mällä henkilöstön osaamista.

Toimenpiteet:

- Lisätään hoitajia vanhustenhuollon ympärivuorokautisiin yksiköihin ja kotihoitoon sekä edistetään vanhustenhuollon parempaa hoitokulttuuria. Kuntouttava työote otetaan käyttöön kaikissa vanhustenpalveluissa.
- Otetaan käyttöön neljän takuun malli; ulkoilutakuu, ruokailutakuu, hygieniatakuu ja yhteisötakuu.
- Ikäihmisten kotiin tuotavien palveluiden määrää ja laatua parannetaan.
- Kannustetaan kuntia aktivoimaan kotihoidon maksuttomat pysäköintitunnukset niin kunnallisille kuin yksityisillekin toimijoille.
- Valvotaan aktiivisesti kunnan alueella tuotettavia yksityisiä sosiaalipalveluja.
- Kannustetaan yhteisölliseen asumiseen ja lisätään perhehoidon saatavuutta.
- Edistetään aktiivisesti ikääntyneiden toimintakykyä säilyttäviä käytäntöjä ja torjutaan laitostumista mahdollisten sairaalajaksojen aikana.

- Kodinomaisia ympärivuorokautisia hoivayksiköitä sekä tehostetun palvelun yksiköitä on oltava riittävästi. Ikäihmisen oikeus pysyvään asumiseen puolisonsa kanssa turvataan myös palveluasumisessa.
- Vanhusten hoidon tiloissa havaittuihin sisäilmaongelmiin puututaan.
- Puolustetaan omaishoitoa ja omaishoitajien mahdollisuutta vapaapäiviin, virkistymiseen, kuntoutukseen ja edulliseen kotipalveluun. Kuntien on resursoitava riittävät varat omaishoitoon.
- Inhimillistä ja tasokasta saattohoitoa kehitetään hoitopaikasta riippumatta ja parhaita käytäntöjä hyödyntäen kaikille mahdolliseksi.

Räätälöityjä vammaispalveluja

Vammaisten henkilöiden on saatava riittävä tuki selvitäkseen arjestaan mahdollisimman hyvin. Heidän on saatava omien mahdollisuuksiensa mukaan vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Vammaisella ihmisellä on oikeus omaan kotiin, pysyvään asumiseen ja riittävään tukeen omassa kodissa asumisen mahdollistamiseksi.

Vammaisten henkilöiden tarvitsemien välttämättömien palveluiden hankinnoista, kuten asumisesta, henkilökohtaisesta avusta ja puhevammaisen tulkkauksesta, pitää päättää yksilön tarpeiden mukaan räätälöidysti asiakas- tai palvelusuunnitelman laatimisen yhteydessä. Syrjäyttäminen oman elämän ratkaisuista syö hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä luo voimattomuutta ja ahdistusta.

Vammaispalvelujen asiakkaan valinnanvapautta, osallisuutta ja oikeusturvaa on vahvistettava ottamalla käyttöön henkilökohtainen budjetointi yhtenä palvelujen toteuttamisen tapana. Vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetusten turvallinen toimivuus on varmistettava. Vammaisten ja osatyökykyisten työllistymistä on edistettävä. Moni korkeasti koulutettu vammainen henkilö jää ilman työtä ja joutuu tahtomattaan työkyvyttömyyseläkkeelle. Myös erilaisia työllistymispolkuja sekä sosiaaliturvan ja ansiotulojen yhteensovittamista on kehitettävä.

Toimenpiteet:

- Vammaisten henkilöiden tarvitsemien välttämättömien palveluiden hankinnoista päätetään yksilön tarpeiden mukaan räätälöidysti.
- Otetaan käyttöön henkilökohtainen budjetointi.

Kotona on hyvä asua

Viihtyisä ja puhdas elinympäristö luo hyvinvointia. Tahdomme lisätä kuntalaisten mahdollisuutta vaikuttaa lähiympäristönsä viihtyisyyteen ja kaavoitukseen jo suunnitteluvaiheessa. Kuntien ja valtion lupa- ja viranomaisprosesseja on nopeutettava, jotta kaikki elinvoimaiset hankkeet etenevät viivytyksettä toteutukseen. Valitusprosessien käsittelyä on saatava nopeammaksi.

Pitkään kestävät valitusprosessit ovat iso kaavoitusta heikentävä tekijä. Kristillisdemokraatit pitää tärkeänä hallinto-oikeuksien menetelmien kehittämistä ja riittävien resurssien turvaamista, jotta alueiden kehittäminen ei turhaan pitkittyisi.

Asumismenot koostuvat rakentamis- ja korjauskustannusten ohella kiinteistöveroista, vesi- ja jätemaksuista, energiakustannuksista sekä erilaisista kiinteistöhuoltotoista. Kiinteistövero on kyettävä pitämään kohtuullisena, jotta asumisen kustannukset eivät rasita liikaa etenkin vähävaraisia kuntalaisia.

Suosimme puurakentamista sekä muita kestäviä ja ympäristöä säästäviä ekologisia materiaaleja ja lämmitysratkaisuja.

Kunnan asuntopolitiikan on edistettävä kansalaislähtöistä osuuskuntamuotoista omistajuutta ja yhteisöllisempää asumista. Varataan uusissa asemakaavoissa tontteja ryhmärakentamishankkeille, asumisosuuskunnille sekä eri-ikäisille tarkoitetuille kortteleille.

Digitalisoituvassa maailmassa on varottava rakennuskannan liikaa teknologiariippuvuutta. Asuinrakennusten on pysyttävä asumiskelpoisina myös tilanteessa, jossa sähkö- tai tietoliikenneverkot eivät toimi. Haja-asutusalueilla tulisijojen rakentaminen uusiin asuntoihin varalämmönlähteenä on oltava vähintään suositeltavaa.

Lähiluonnolla ja viheralueilla on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnille ja asumisviihtyvyydelle. Kaavoituksessa niiden säilyttämisen on oltava korkealla tärkeysjärjestyksessä.

Me kristillisdemokraatit haluamme pitää koko maan asuttuna ja mukana kehityksessä. Elinvoimainen maaseutu ja maatalous ovat tärkeä osa omavaraisuutta ja suomalaista kansalaisidentiteettiä. Niistä hyötyy koko Suomi.

Asumisen keskittäminen suuriin kasvukeskuksiin ei ole kansantaloudellisesti eikä ekologisesti järkevää. Koronakriisi on osoittanut etätöiden ja -opiskelun suuret mahdollisuudet. Moni pystyy tekemään työtä kahdella tai useammalla paikkakunnalla. Tästä

monipaikkaisuudesta on tullut uusi trendi kaupungistumisen rinnalle. Valtionosuusjärjestelmää on kehitettävä huomioimaan niitä kuntia, joissa on paljon vapaa-ajan asutusta. Uudistus auttaisi pitämään koko maata asuttuna ja tukisi haja-asutusalueiden palvelutarjontaa.

Kansallisen petopolitiikan avulla on huolehdittava luonnon monimuotoisuudesta ja kannanhoidosta. Suhtaumme vakavasti haja-asutusalueiden asukkaiden huoleen omasta turvallisuudestaan. Sudet eivät kuulu pihapiiriin. Kuntien on huolehdittava puisto- ja virkistysalueiden siisteydestä ja otettava puistojen suunnittelussa ja ylläpidossa huomioon esimerkiksi valkopeskivanhien levittäytyminen.

Toimenpiteet:

- Kaavoituksen tulee perustua kattaviin kustannus- ja vaikutusarvioihin sekä puolueettomiin selvityksiin ja tutkimuksiin.
- Priorisoidaan kaavoituspäätöksissä lähiluonnon säilyttäminen.
- Kiinnitetään erityistä huomiota rakentamisen laatuun ja rakennusvalvontaan. Suositaan puuta julkisessa rakentamisessa.
- Edullista vuokra- ja omistusasumista lisätään etenkin nuorille.
- Pidetään kiinteistövero kohtuullisena myös isoissa kaupungeissa. Se ei saa liiallisesti rasittaa omakotitaloasumista. Kansalaisten tulee olla yhdenvertaisessa asemassa asumismuodosta riippumatta.
- Yleishyödyllisten yhdistysten ja seurakuntien kiinteistöverotuksessa käytetään alennettua kiinteistöverokantaa.
- Edistetään esteetöntä yhteiskuntaa. Tietojärjestelmät, opastukset, rampit ja liikenneväylät rakennetaan helppokäyttöisiksi. Hissien rakentamista ja korjausrakentamista edistetään.
- Kaavoituksessa huomioidaan viheralueiden ja leikkipuistojen riittävä määrä.
- Lupaprosesseja sujuvoitetaan ja niiden kestolle asetetaan aikarajat. Kaavamääräysten yksityiskohtaisuutta vähentämällä vähennetään valvonnan määrää ja samalla kevennetään rakentamisen kustannuksia.
- Tuulivoimapuistojen sijoittelussa otetaan nykyistä paremmin huomioon alueen asukkaiden näkö- ja meluhaitat.
- Edistetään kunnissa nopeita tietoliikenneyhteyksiä. Tehokas laajakaista on edellytyksenä monille palveluille ja yrittämiselle haja-asutusalueilla.

- Sähkön siirtohinnoittelu käy liikaa kansalaisten kukkarolle ja se on uudistettava. Sähköverkkoyhtiöiden on oltava verkkoinvestoinneissaan kustannustehokkaita ja monopolin tuottamat voitot on kohtuullistettava.

Ekologisesti kestävä kunta

Luonnon- ja ympäristönsuojelun sekä asumisviihtyvyyden tavoitteet kulkevat käsi kädessä. Kunta on keskeinen toimija kestävän maankäytön suunnittelun, energia- tehokkuuden, kiertotalouden ja kestävän kehityksen edistämiseksi. Kunnan pitää asettaa strategiset tavoitteet luontoalueiden, maaperän, vesistöjen, ilman ja ilmaston suojelemiseksi sekä ympäristöhaittojen, melun ja sisäilmaongelmien vähentämiseksi.

Toimiva tie- ja rautatieverkko mahdollistaa koko Suomen pitämisen elinvoimaisena. Hyvä liikenne on turvallista ja ympäristöystävällistä. Liikennejärjestelmien kehittäminen on otettava alusta alkaen huomioon, kun suunnitellaan uusia asuinalueita. Joukkoliikennettä on kehitettävä kuntalaisia kuunnellen ja pyrkien lisäämään sen käyttöä.

Kohtuulliset joukko- tai asiointiliikenneyhteydet on pyrittävä säilyttämään myös taajama-alueiden ulkopuolella, vaikka markkinaehtoiselle liikennöinnille ei olisi edellytyksiä. Kannustamme kehittämään erilaisia autonvuokraus- ja kimpakyytijärjestelmiä sekä liikkumispalvelujen integroitumista. Kannatamme liikenteessä siirtymistä pois fossiilisista polttoaineista kohti ilmastoystävällisempiä energialähteitä, kuten biokaasua, sähköä ja synteettisiä polttoaineita.

MAL-sopimusmenettely lisää maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteissuunnittelua koko kaupunkiseudulla. MAL-sopimusmenettelyissä tehdään kaupunkiseututasoista pitkän aikavälin suunnittelua ja sitoudutaan seudullisiin tavoitteisiin. Menettelyssä myös pienet kunnat pääsevät osallisiksi keskuskaupunkien ja ministeriöiden tietotaidosta. Kasvu keskittyy MAL-kaupunkiseuduilla suurimmaksi osaksi keskuskaupunkiin ja sen rajalle, mutta vaikuttamismahdollisuuksien ja tietotaidon leviäminen pieniin kuntiin on keskeinen hyöty ja puolustaa kaupunkiseutujen laajempaa suunnittelua.

Pidämme tärkeänä liityntäliikenteen toimivuutta ja riittävien, edullisten pysäköinti- mahdollisuuksien turvaamista sujuvaan pendelöintiin. Joukkoliikenteen kehittäminen aidosti koko seutua palvelevaksi lisää koko alueen kilpailukykyä.

Suosimme puurakentamista sekä muita kestäviä ja ympäristöä säästäviä materiaaleja ja lämmitysratkaisuja julkisessa rakentamisessa. Julkisten rakennusten monikäyt-

töisyyteen ja saavutettavuuteen sekä rakentamisen laatuun, rakennusvalvontaan ja rakennusten elinkaareen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Esimerkiksi sisäilmaongelmina ilmenevä huono rakentamisen laatu tulee kalliiksi, ja tuhlaa luonnonvaroja. Rakennusten kosteuden mittaamiseen on panostettava. Tilatehokkuuden kautta voidaan pienentää rakennettavia ja ylläpidettäviä kiinteistökojoja.

Kristillisdemokraatit haluaa pitää kaupunkien keskustat elävinä ja viihtyisinä. Pysäköinnin edullisuus tukee keskustan elävyyttä ja vähentää kauempana olevien kaupakeskusten ja kauppakeskittymien houkuttelevuutta. Näin voidaan vähentää myös liikenteen päästöjä.

Kevyen liikenteen väylissä on monissa kaupungeissa paljon kehitettävää. Kevyen liikenteen määrän ja nopeuksien kasvaessa myös väyläverkon turvallisuuteen on kiinnitettävä enemmän huomiota. Pyöräilyllä ja kävelyllä saavutetaan terveyshyötyjä, ympäristöetuja, taloudellisia hyötyjä ja suurissa kaupungeissa myös aikahyötyjä. Esimerkiksi kaupunkipyörät ovat ekologisuuden ja terveyden kannalta erinomainen liikenneratkaisu.

Kuntien päätöksillä on iso merkitys ilmastopäästöjen osalta. Monissa kunnissa on käynnissä aktiivinen työ fossiilisten polttoaineiden ja turpeen käytön vähentämiseksi etenkin kaukolämmön lähteenä. Kuitenkin esimerkiksi Helsinkiä lämmitetään edelleen pääsääntöisesti fossiililla polttoaineilla.

Kaukolämpöverkot tulevat vaatimaan merkittäviä lisäinvestointeja. Tulevaisuudessa käytetään laajaa kirjoa eri lämmönlähteitä: bioenergiaa, jätteenpolttua, geotermistä energiaa, ylijäämä sähköä, hukkalämpöjä ja pienydinreaktoreilla tuotettua lämpöä. Turpeen nopea korvaaminen muilla energianlähteillä pienillä paikkakunnilla voi edellyttää valtion tukea korvaavien energiainvestointien rahoittamiseen.

Yhdyskuntajätteen kierrätysaste on Suomessa vain 42 prosenttia. Jätteen kokonaismäärä kasvaa sen vähentämistavoitteista huolimatta. Kristillisdemokraatit kannattaa jätteiden määrän vähentämistä ja niiden lajittelun lisäämistä. Kotitalous- ja teollisuusjätteiden lajittelun lisäämiseksi tarvitaan kunnianhimoisia tavoitteita ja määrätietoista työtä. Kunnissa on erilaisia jätteenkäsittelyn käytänteitä. Monissa kunnissa jätteiden poltto on paras ratkaisu niiden hävittämiseen.

Katujen kunnossapidosta ja valaistuksesta on huolehdittava. Auraaminen, liukkauden esto ja hulevesien riittävä ohjaaminen pois kulkureiteiltä lisäävät turvallisuutta ja ehkäisevät onnettomuuksia.

Toimenpiteet:

- Varmistetaan kuntien energiajärjestelmien turvallisuus, hajauttaminen ja päästöjen väheneminen.
- Tuetaan joukkoliikennettä sekä liikenteessä siirtymistä ilmastoystävällisempiin energialähteisiin. Tuetaan alennuksia nuorisolle, opiskelijoille, lastenvaunujen kanssa kulkeville ja eläkeläisille. Kannustetaan joukkoliikenteen käyttöä lisääviin kokeiluihin, esimerkiksi että ruuhka-aikojen ulkopuolella kulkeville tarjotaan edullisempia lippuja.
- Tuetaan pyöräilyä ja kävelyä.
- Edistetään kuntien ja niiden omistamien yhtiöiden toiminnassa kiertotaloutta.
- Kuntien energiantuotannon on oltava monipuolista, hajautettua, omavaraista ja kilpailukykyistä. Yhdyskuntien tuottaman energian talteenottoa ja uusiutuvan energian käyttöä lisätään.
- Lisätään puurakentamista julkisessa rakentamisessa.
- Huomioidaan myös korkeakouluopiskelijat kunnan päätöksenteossa, esimerkiksi kaavoituksessa, julkisessa liikenteessä ja harrastustoiminnassa.

Varautuminen on viisautta

Vuoden 2020 koronaepidemia ja sitä seuranneet rajoitustoimet ihmisten liikkumisessa ja yritysten toiminnassa ovat olleet tärkeä muistutus varautumisen merkityksestä. Keskeiset toiminnot, kuten terveydenhuolto, vedenjakelu, jätepalvelu ja energianjakelu, pitää turvata kaikissa olosuhteissa. Tähän tarvitaan selkeitä suunnitelmia ja varautumista kuntatasolla.

Varautumista edistää myös kolmannen sektorin valmiusjärjestöjen kuten Marttojen sekä reserviläis- ja maanpuolustustoiminnan toimintaedellytysten tukeminen kunnan alueella.

Valtion ja kuntien on yhteistyössä päivitettävä varautumissuunnitelmansa erilaisten kriisien varalta. Uusia pandemioita pitää kyetä torjumaan päättäväisesti ja kuntien on varauduttava suunnitelmallisesti myös luonnonkatastrofeihin ja suuronnettomuuksiin.

Nopea reagointi kriisitilanteissa edellyttää toimivien kriisiorganisaatioiden luomista jo normaalioloissa. On tärkeää panostaa myös säännölliseen harjoitteluun ja eri skenaarioiden läpikäymiseen.

Toimenpiteet:

- Laaditaan kunnissa varautumissuunnitelmat erilaisiin kriiseihin ja harjoitellaan niiden toimeenpanemista aktiivisesti. Luodaan eri tilanteisiin muokkautuva kriisijohtoryhmä, joka pystyy nopealla aikataululla ottamaan vastuun kriisitilanteen johtamisesta, tilannekuvan ylläpitämisestä ja tiedottamisesta.
- Laaditaan oppilaitoksille suunnitelmat etäopiskelun toteuttamisesta kriisitilanteissa, jolloin etäopiskeluun voidaan siirtyä nopeasti.
- Luodaan suunnitelma ruokajakelun toteuttamisesta kriisitilanteissa.
- Perustetaan julkisten organisaatioiden ja alueen yritysten yhteistyöelin, jossa suunnitellaan mahdollisia toimia kriisitilanteisiin sekä ylläpidetään yhteistä tilannekuvaa.

Päätöksentekoa ihmistä lähellä

Kristillisdemokraattinen läheisyysperiaate merkitsee sitä, että päätöksenteko on tuotava mahdollisimman lähelle ihmistä ja perhettä. Puolustamme kuntien ja maakuntien itsehallintoa ja oikeutta tuottaa palvelut alueensa asukkaiden tarpeita vastaaviksi. Kannatamme kuntien, maakuntien ja yritysten välistä laajenevaa yhteistyötä palvelujen tuottamisessa. Kunta- ja maakuntarakenteen muutoksia on voitava tehdä vapaaehtoisuuden pohjalta.

Haluamme turvata nuorisovaltuustoille riittävät toimintaresurssit ja laajat mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon. Vanhus- ja vammaisneuvostoja tarvitaan kunnissa myös sen jälkeen, kun sote-palvelut siirtyvät hyvinvointialueille, jotta ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden erityistarpeet huomioidaan kunnan muussa palvelutuotannossa. Vanhus- ja vammaisneuvostojen avulla voidaan saada keskeistä tietoa kunnan palveluiden toimivuudesta ja puuttua palveluiden epäkohtiin.

Uudet tekniset sovellukset antavat hyvät mahdollisuudet kuntalaisdemokratian ja -kuulemisen kehittämiseen. Osallistava budjetointi ja erilaiset kuntalaiskyselyt ovat jo arkipäivää monissa kunnissa. Palutteen antaminen on tehtävä helpoksi. Kasvatus ja koulutus ovat avainasemassa vaikuttamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvamisessa. Kunnan pitää olla läsnä ja aktiivinen sosiaalisen median kanavissa. Kunnanvaltuustojen julkiset verkkokokoukset ovat tärkeä osa päätöksenteon avoimuutta.

Me kristillisdemokraatit arvostamme yhteisöllisyyttä, talkoohenkeä ja asukasaktiivisuutta. Pidämme tärkeänä, että alueellisten asukasjärjestöjen ja kylätoimikuntien rooli kasvaa. Haluamme tukea niiden vahvistumista ja osallistumista päätöksentekoon.

Monilla paikkakunnilla on kehitetty myös asukkaiden omaehtoista toimintaa, kuten ravintolapäiviä, siivospäiviä, liikunnallisia tempauksia, erilaisia korttelijuhlia, teemapäiviä ja muita yhteisöllisiä tapahtumia, joihin osallistuminen on hyödyllistä ja hauskaa. Tuemme tällaisia asukkaita yhteen tuovia tilaisuuksia ja olemme itse aktiivisesti mukana. Kevytyhteisöllisyys on kasvava myönteinen trendi, jossa kunnan tehtävänä on tarjota alusta ihmisten omalle aktiivisuudelle. Kunnan on suhtauduttava ilmiöön kannustavasti ja mahdollisuuksia tarjoten.

Lue lisää www.kd.fi

Suomen Kristillisdemokraatit r.p.

Karjalankatu 2 C , 00250 Helsinki, p. 09 348 822 00, kd@kd.fi